

A szőlő rendszertana

- **Törzs:** zárvatermők - *Angiospermae*
- **Osztály:** kétszikűek - *Dicotyledonopsida*
- **Rend:** szőlővirágúak - *Vitales*
- **Család:** szőlőfélék - *Vitaceae*
kacsokkal kapaszkodó liánnövények
- 10 nemzetség (pl. *Ampelopsis*, *Cissus*, *Parthenocissus*, *Rhoicissus*, *Vitis*)

- **Nemzetség:** *Vitis*

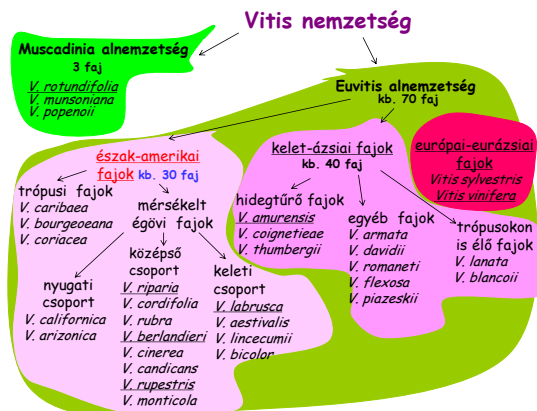
északi félteke, liánnövények, 4 magvú bogyó, forrt szíromlevelek, $K_{(5)}C_{(5)}A_5G_{(2)}$

- 2 **alnemzetség:**

Muscadinia – 3 faj; $2n = 40$,

szubtrópusi;
kétlaki növények;
nincs diafragma;
virágzat kicsi;
bogyók nem egyszerre érnek be, peregnek;
Euvitis-sel nem olthatók;
pl. *V. rotundifolia*

Euvitis – mintegy 70 faj; $2n = 38$,
vastag diafragma; 3 földrajzi csoport

- **mérsékelt övi észak-amerikai fajok**
- nyugati csoport – nincs jelentősége
- középső csoport – jó filoxéra- és betegség-ellenállóság, mérszérékenység;
V. berlandieri, *V. riparia*, *V. rupestris* → szőlő-alanyok, interspecifikus fajták
- keleti csoport – jó fagyűrőképesség, filoxéra-rezisztencia nem teljes;
V. labrusca → direkttermők (Izabella, Noah, Othello)
- **kelet-ázsiai fajok** – filoxérára, lisztharmatra, peronoszpórára és mézre érzékenyek;
hidegtűrő fajok szerepe!
V. amurensis → Kunleány

- **európai-eurázsiai fajok** - filoxérára, lisztharmatra, peronoszpórára érzékenyek; méz- és szárazságtűrők
V. sylvestris, *V. vinifera*

Vitis sylvestris
(ligeti szőlő)

- kétlaki
- magas savtartalom
- csak kék bogyó
- kis méretű bogyó
- kerekded mag
- levélalak egyöntetű

Vitis vinifera
(kerti szőlő)

- hímnős virágok
- alacsony savtartalom
- változatos bogyószín
- változatos bogyóméret
- körte alakú mag
- változatos levélalak

Vitis vinifera földrajzi csoportjai

convarietas: a szőlőfajták közös morfológiai és értékmérő tulajdonságokkal jellemezhető, földrajzi-ökológiai nagy csoportja

convar. pontica (pontusi csoport)

Grúzia, Kis-Ázsia, Balkán, Magyarország

– zömmel fehér tömegbor szőlőfajták; általában fagyérzékenyek; középnagy-nagy tömött fürt, gömbölyű középnagy bogyó, erősen szőrös levélfonák; alapi rügy is termékeny

– **tömegbor fajták:** *Budai*, *Ezerjő*, *Kövidinka*, *Szlanka*, *Kadarka*

– **minőségi fajták:** *Hárslevelű*, *Furmint*, *Kéknyelű*

convar. occidentalis (nyugati csoport)

- Franciaó., Németo., Spanyolo., Portugália
- zömmel minőségi fehér- és vörösborszőlő fajták; viszonylag fagyűrűek; kicsi tömött fűrt, kicsi gömbölyded bogyók, levélfonák kissé szűrűs
- **Fehér szűlűk:** *Olaszrizling, Rajnai rizling, Tramini, Szűrkebarát (Pinot Gris), Chardonnay, Sauvignon Blanc, Pinot Blanc, Semillon*
- **Kék szűlűk:** *Pinot Noir, Cabernet Franc, Cabernet Sauvignon, Merlot*

convar. orientalis (keleti csoport)

- Közép-Ázsia, Afganisztán, Irán, Örményország, Azerbajdzsán
- zömmel mazsola- és csemegezőlű fajták; fagyűrűsűk változű; nagy laza vagy kicsi tömött fűrtűk, nagy ovális vagy kicsi gömbölyded bogyűk, csupasz levélfonák
- **Csemegezőlűk:** *Afuz Ali, Chasselas*
- **Mazsolaszűlű:** *Sultanina*
- **Borszőlűk:** *Juhfark, Leányka, Medoc Noir*

Ampelográfia (Szűlűfajta-ismeret)

Szűlűfajták csoportosításának lehetűségei

- Rendszertani besorolás (convarietasok)
- Morfológiai bélyegek alapján

Goethe-féle rendszer: Ampelometria:

• bogyóalak	• levél,
• szűrűzűttsűg	• fűrt és bogyű
• vállűbűl alapján	jellemzűi alapján.

- Termés felhasználása szerint

- **Borszőlűfajták**
 - fehér / vűrűs
 - minűsűgi / tűmeg
- **Csemegezőlűfajták** (bogyűsűzűn, muskotályosság)
- **Kettűs hasznosításű fajták** – *Irsai Olivér, Chasselas, Kekoportű*
- **Mazsolaszűlű fajták** – *Korinthusi, Sultanina*
- **Alanyfajták** – *Teleki hibridek, Fercal*
- **Direktermű fajták** – *Noah, Othello, Izabella*

- Érésű idű alapján

- **nagyon korai** - Chasselas elűtt érű – VIII.31-ig
Csabagyűngye, Irsai Olivér, Favorit, Palatina, Kozma Pálné muskotály
- **korai** - Chasselas-val egyűtt érű – IX.1-15.
Chasselas, Cardinal, Pannűnia Kincse, Szűlűskertek királynűje muskotály, Anita, Nérű
- **kűzűpérésű** - Chasselas után 11-25 nappal érű – IX.16-30.
Cegléd szűpe, Teréz
- **kűsei** - Chasselas után 26-40 nappal érű – X.1-15.
Attila, Hamburgi muskotály
- **nagyon kűsei** - Chasselas után több mint 41 nappal érű – X.16-
Afuz Ali, Itália

- Szűlű fajták szűrmazasűsa szerint

- intraspecifikus (fajta-) hibridek – *Zweigelt, Cserszegű fűszeres*
- interspecifikus (faj-) hibridek – *Zalagyűngye, Kunleány, Bianca, Medina*
- **Elterjedtsűg szerint**
 - helyű fajták – *Kéknyelű, Juhfark, Kadarka*
 - megfelelű økológiai feltűtelek kűzűtt természetűtű fajták – *Rizlingszűlváni, Tramini*
 - világfajták – *Chardonnay, Pinot noir*

Fajtabélyegek, tulajdonságok

- **külső bélyegek**
 - **Tőke** – növekedési erély, habitus
 - **Vessző** – szín, vastagság, internódiumok hossza, keresztmetszet
 - **Rügy** – méret, szín, szőrözöttség
 - **Vitorla** – szőrözöttség, méret, alak, szín
 - **Levél, levélnyel** – alak, méret, vastagság, tagoltság, szín, felület, szőrözöttség
 - **Hajtás** – szín, szőrözöttség, kacsképződés
 - **Fürt** – méret, alak, tömörség
 - **Bogyó** – méret, alak, szín, héjvastagság

- **termesztési értéket meghatározó tulajdonságok**
 - környezeti igény
 - fagy- és téltűrés, regenerálódó képesség
 - tolerancia, rezisztencia
 - tenyészidő hossza
 - növekedés és terméshozás sajátosságai
 - termőképesség
 - termés minősége
 - termésbiztonság
 - borászati technológiára való alkalmasság

- **csemegezőlőfajták áruértéke**
 - tetszetősség
 - íz (glükó-acidometrikus mutató – 20-25)
 - szállíthatóság
 - eltarthatóság
 - érési idő

Fajtaválasztás szempontjai

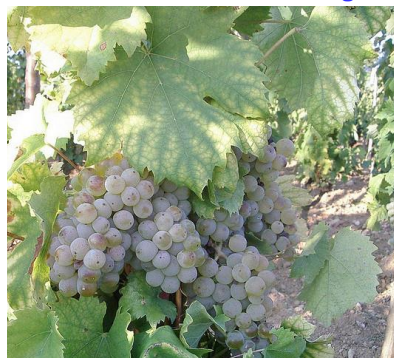
- Bortörvény
- Hegyközségi szabályozás
- Piaci igények, fogyasztói szokások
- Ökológiai feltételek
- Agrotechnika (művelésmód, növényvédelem)
- Fajtatársítás

Bianca interspecifikus

korai
közepnagy,
hengeres, laza fürt
kicsi, megnyúlt
gömbölyű bogyó
kiváló fagyűrés, jó
ellenállókép.
bőtermő

Olasz rizling

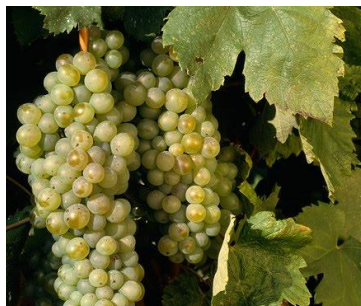

occidentalis

kései
kicsi,
hengeres,
tömött fürt
kicsi,
gömbölyű
bogyó
jó fagyűrés
megbízható

Furmint

pontica

kései
 középnagy, laza,
 hengeres fürt
 középnagy bogyó
 bőtermő
 erős növekedés
 fagyérzékeny
 jól aszúsodik

Cserszegi fűszeresIrsai Olivér x
Tramini

korai
 középnagy,
 vállas, közép-
 tömött fürt
 kicsi, gömbölyű,
 piros bogyó
 jó fagyűrés és
 rothadásellen.
 terhelésre
 érzékeny

Chardonnay

occidentalis

korai
 kicsi, tömött fürt
 kicsi, gömbölyű bogyó
 közepes
 termőképesség
 jó fagyűrés
 finom savak
 legjobb pezsgő
 alapanyag

Rizlingszilváni

Rajnai rizling x Zöldszilváni

korai
 középnagy fürt
 bőtermő
 rothadásra hajlamos

Hárslevelű

pontica

kései
 nagy, laza, hengeres fürt
 kicsi, gömbölyű bogyó
 bőtermő
 erős növekedés
 fagyérzékeny
 jól aszúsodik

Szürkebarát

occidentalis

korai
 kicsi, tömött,
 hengeres fürt
 kicsi, lilásszürke
 bogyó
 kis
 termőképességű

Ottonel muskotály

orientalis
korai
apró, hengeres,
középtömött fürt
kicsi, gömbölyű bogyó
jó fagyűrés
közepes termőképesség
muskotályos

Kékfrankos

orientalis
középerésű
középnagy,
középtömött fürt
kicsi,
gömbölyű,
hamvas bogyó
jó fagyűrés
megbízható

Cabernet sauvignon

Cabernet franc x
Sauvignon
occidentalis
kései
kicsi, vállas fürt
kicsi, gömbölyű, hamvas
bogyó
jó fagyűrés és
rothadásellenállóság
közepes termőképesség

Zweigelt

Szentlőrinc x
Kékfrankos
középerésű
nagy, tömött fürt
középnagy,
gömbölyű, hamvas
bogyó
bőtermő
jó fagyűrés és
rothadásellen.
terhelésre
érzékeny

Merlot

occidentalis
kései
kicsi v. közepes,
vállas fürt
kicsi, gömbölyű
hamvas bogyó
nagyon igényes
és érzékeny
sajátos,
vaníliához
hasonló
zamatú bor

Cabernet franc

occidentalis
kései
kicsi, vállas fürt
kicsi, gömbölyű, hamvas
bogyó
jó fagyűrés és
rothadásellenállóság
közepes termőképesség

Kékoportó

orientalis
korai
közepnagy,
nagyon tömött
fürt
közepnagy,
gömbölyű,
hamvas bogyó
bőtermő
rothadásra
érzékeny

Kadarka

pontica
kései
közepnagy, tömött fürt
kicsi, gömbölyű, hamvas
bogyó
bőtermő
fagy- és rothadásérzékeny
erős növekedésű

Chasselas

orientalis
korai
közepnagy, középtömött
fürt
gömbölyű bogyó
jó fagyűrés és
rothadásellenállóság
közepes termőképesség
sokáig a tőkén hagyható

Irsai Olivér

Pozsonyi x Csabagyöngye
igen korai
közepnagy, vállas, laza
fürt
gömbölyű, muskotályos
bogyó
jó fagyűrés és
rothadásellen.

Pannónia kincse

Szőlőskertek királynéja
muskotály x Cegléd
Szépe
igen korai
nagy, középtömött v.
laza fürt
nagy, ovális bogyó
fagyérzékeny
rosszul szállítható

Csaba gyöngye

Bronnerstraube x
Otonel muskotály
igen korai
közepnagy, középtömött
- laza fürt
gömbölyű, muskotályos
bogyó
jó fagyűrés
rothadásra érzékeny